

מזג אורי אבנרי

ישראל יצאה להילחם במזבא. אלכסנדר מוקדון כבש את ארם-נהריים. גורל העולם הוכרע בקרב של אק' ציום. הצלבנים הסתערו על חומת ירושלים. התורכים הטילו מצור על וינה. נפוליון נסוג ממוסקבה הבווערת. טוריהשיריון של היטלר פרצו את הקו הצרפתי. אחרוני החיילים האמריקאיים פינו את ויאטנאם... כך נראים דברי ימי העולם. היסטוריה של מלחמות בין מדינות. בריתות של נסיכים. קנזיות של ממשלות. אולם זוהי היסטוריה מזויפת. המילחמה

והצרפתית, לאורדו והמהאריה, לעברית ועברית בית, היתה ווטרגייט.

פרשת ווטרגייט ריתקה את העולם בגלל המימד היראנושי הדרמטי שלה. ריצרד ניכסון נבחר בראשית תשל"ג לתקופת-כהונה שנייה, כשהוא זוכה ברוב עצום. כימעט חסר-תקדים. למחרת היום התנפץ עולמו לרסיסים. הוא נתגלה כנוכל וכרודן, שהקים לעצמו גסטאפו קטן ומגוחך. רוב בני עמו האמינו שהוא מעורב אישית בכי צוע פשעים פליליים, או שהיה שותף להם לאחר מעשה. אבל הפרשה לא היתה מקבלת ממדים עולמיים כאלה. לולא עוררה שאלות הנוגעות לכל מדינה ולכל שילטון. האם התרוקנה הדמוקרטיה מתוכנה המעשי? האם לא

פון-קלאוזביץ: רק המשך

פרשת ווטרגייט השפיעה בצורה חותכת על מדיניות-החוץ האמריקאית.

שער הדולאר התמוטט, באין ממשלה שיכלה לנהל מדיניות כלכלית נמרצת. ברחבי תבל הורגשה החלשת המתח האמריקאי, שהיה גורם מרכזי בעולם מאז מל-חמת-העולם השנייה. יידי אמריקה - מבון ועד יריר שלים - נאלצו לשאול את עצמם: האם מסוגל הנשיא לפעול? האם עוד אפשר לסמוך עליו? האם תיתכן בכלל מדיניות אמריקאית עיקבית כאשר השילטון בושינגטון מתערער? האם לא יהיה הנשיא נאלץ להחליש את המאמץ הצבאי האמריקאי בגלל אובדן השפעתו על בתי הקונגרס? האם לא יהיה נאלץ לוותר ויתורים מפליגים לסובייטים ולסינים, כדי לשמור על תדמית של הצלחה חיצונית, מול פני החרבן הפנימי?

במאה ערי-בירה מסביב לכוריהאריץ שאזו את עצמם שרים ואהופים, קברניטי-משק ומעצבי דעת-קהל שאזות אדה. כל זה מפני שקומץ לא-יוצלחים, ניסו באחד מדינות תשל"ג לפרוץ למישור כתי-יחשוב שד מיפגנה פוזי טית כושינגטון - ונתפסו.

לימין - פנה!

ישראלי הממוצע עסק בפרשת ווטרגייט פחות מעמיתו הגרמני או הצרפתי. הוא היה שקוע הרבה יותר בענייני מדינתו שלו.

אולם גם לגביו היו בפרשת ווטרגייט דק' חים רבים, ואחד מהם היה: ענייני-הפנים קיבעים את ענייני-החוץ.

ייתכן כי ההיסטוריון יקבע, בעוד מאה שנה, שב- תשל"ג נפלה למעשה ההכרעה שקבעה את דמותה ודר- טה של מדינת-ישראל לדורות. שבשנה זו התגבשה ההח- לטה על גורל השטחים שנכבשו בששת הימים של תשכ"ו. שנקבע בה סופית היחס לבעיית העם הפלסטיני. שהוחלט בה ללכת בדרך המונעת לצמיחות שלום בין ישראל והעמים הערביים. שהחלטות סמויות אלה קבעו סופית את דמות החברה והכלכלה הישראלית.

אם כן, ייטיב ההיסטוריון להתעלם מפגישות בינלא-וי מיות ומביקורים ממלכתיים, ולהתרכז בתהליכים שהת-רחשו בתוך ישראל עצמה. כי כל ההחלטות הגדולות - אותן שנתקבלו בגלוי ואותן שהתגבשו בתהליך הדרגתי סמוי - נתקבלו על רקע שאלות פנימיות קטנות-לכאורה. מה כוחו של משה דיין במיפגנת-העבודה? מדוע החליטה גזודה להמשיך בשידוטנה הי-בידעדי במיפגנתה ובמדינה? מדוע התמיטטה מפ"ם? מדוע התקפל מחנה "היונים" בצמרת המדינה? מדוע קמה תנועה ציבורית דמען יצירת מחנה ימני? מדוע נשאר השמאל גוף מצומק? מדוע נתקבר "מיסמך גדיוני"?

התשובה לכל אחת מן השאלות האלה יכולה למלא כרכים רבים. התהליכים הפנימיים של חברה הם מור-כבים. הם מושפעים מאלף ואחד גורמים גדולים וקטנים, פוליטיים וכלכליים, היסטוריים ואקטואליים, רעיוניים ותרבותיים, ציבוריים ואישיים.

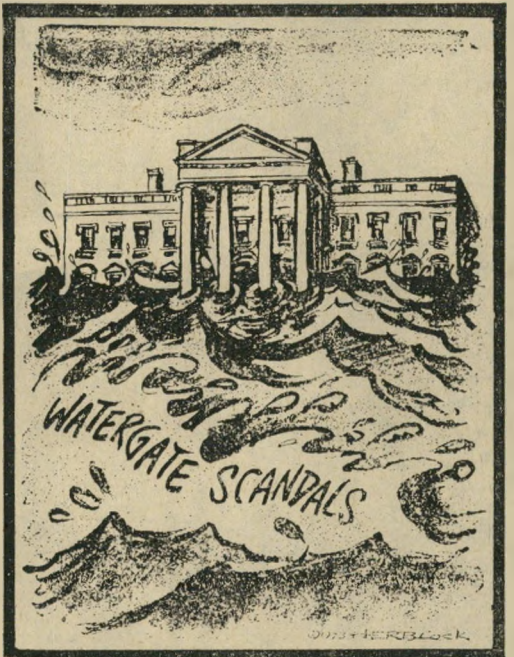
הכריזמה של פלוגי, מצברירוח חולף של ציבור, האיני-טרס של מעמד שתלטני, צירוף-כוחות מיקרי במיפלגה חשובה, השפעתם הפסיכולוגית של מאורעות חיצוניים, שערוריות מיקריות - כל אלה מצטרפים למירקם, שהי-היסטוריון מכבד אותם בתואר "תהליך".

תהליך כזה הטביע את חותמו על ישראל בשנה זו. הוא נתן לתשל"ג את איש-השנה שנה.

השענורייה

נותר עוד מחסום בפני הרודנות של השילטון אף במיש-טר דמוקרטי, המבוסס על עקרונות ג'פרסון? האם הריי-כוו העצום של הסמכויות בידי הורוע המבצעת של המישל המודרני פותח במכרח פתח בפני רודנות חדשה? האם חזר השילטון הדמוקרטי בתשל"ג ל-דפוסים של הנסיך של מאקינוואי, שמותר לו הכל - לפרוץ לגניב, להעליף לצותת, לשחד - הכל בשם "ביטחון המדינה"?

באחד השיאים הדרמטיים של הפרשה נשאל יועצו הקרוב ביותר של ניכסון עליידי חוקרי הסינאט: "האם מותר לו לנשיא, לדעתך, לרצוח למען הביטחון הלאומי?" היועץ לא השיב בלאו. הוא ענה בשפה מגומגמת

וטרגייט: המכול בא

שאינו יודע היכן בדיוק הגבול. ניכר מדבריו שבימי ישיבתו בבית הלבן אכן היה מוכן גם לרצוח למען הנשיא - נשיא דמוקרטי במדינה ליברלית. בתקופת שלום ורוחה כלכלית, הרחק מכל איום פנימי או חיצוני.

אינה אלא המשך המדיניות כאמצעים אחרים, אמר קארל פון-קלאוזביץ, הוגה-החידויות המדיניות-הפנים.

המצב הפנימי בעולם הנוצרי גרם להתערורות הצל-בנים, ששפכו את דמם על אדמת ארץ רחוקה. מדיניות-הפנים של "המישטר הישן" בצרפת הולידה את המהפכה, שמתוכה עלה נפוליון.

תלמידי בית-ספר לומדים את תולדות מלחמת-השיח-רוח האמריקאית. הממשלה הבריטית התעקשה שלא לה-עניק חופש כלשהו למתחלים הבריטיים בבוסטון. מדוע נהגה בטיפשות כזאת, חרף האזהרות הנבונות של אנשי-המצפון בלונדון?

התשובה לשאלה גורלית זו אינה נמצאת במדיניות-החוץ. היא חבוייה בעובדות, ששום ספר היסטורי אינו מכבד אותן בשורה אחת. מה השפיע על חברי הפרלמנט הבריטי של אז? מה היה מצב-הרוח באיזורי-הבחירה שלהם? מה שמעו כאשר חזרו הביתה ושוחחו עם בוח-ריהם בבתי-המרזח? מה היתה השפעת בעלי-ההון של הסיטי על הממשלה? אילו כוחות פוליטיים וכלכליים השפיעו על הכרעות המלך ג'ורג' השלישי?

אדולף היטלר כבש את אירופה והטביע אותה בדמם של מיליונים. אושוויץ, טרבלינקה, דכאו, איך הגיע איש-כוזה לשילטון? מה קרה לעם הגרמני? מדוע התפרקו המיפלגות של הרפובליקה הוויימאריה? מה גרם למש-בר הכלכלי הנורא, שנתן את התנופה לנאציזם? אילו כוחות פוליטיים וכלכליים הכריחו את הנשיא הסנילי למסור את ראשות-הממשלה למנהיג פלוגת-הסער? אדה הן השאלות האמיתיות, המכריעות.

לא-יוצלחים בלילה

שנת תשל"ג אירעו מאורעות חשובים במדיניות-החוץ. הנרי קיסינג'ר המשיך במסעותיו. הברית האמריקאית-סובייטית הלכה והתהדקה. צבאות סין הת-פרשו לאורך הגבול הסובייטי, בעוד שמנהיגי סין הושי-טו את ידיהם לנשיא ארצות-הברית. מלחמת ויאטנאם נסתיימה רשמית.

אולם הדבר המצויין את תשל"ג יותר מכל הוא מעבר ההתענינות העולמית כולה מענייני-החוץ לענייני-פנים. ודוקא לענייני-הפנים כארץ העשירה והחזקה בעולם, ארה"ב. כל שנה מוסיפה מילים לסלאנג העולמי - מילים המקבלות משמעות בינלאומית. הנכנסות לאוצר-המילים במאה שפות שונות. מילים כמו לינץ', בויקוט, גסטאפו, סטאלאג, פוטש, חונטה. המילה החדשה שהוסיפה תשל"ג לאנגלית

